

Hanna-Mari Suhonen

ULKOAPÄIN VALMIIKSI ANNETTUA JA OMIIN KÄSIIN OTETTUA

Kirjallisuuskatsaus toimijuuskokemuksista lastensuojelun
sijaishuollon asumisen katkeamisissa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Helmikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Hanna-Mari Suhonen: Ulkoapäin valmiiksi annettua ja omiin käsiin otettua – Kirjallisuuskatsaus toimijuuskokemuksista lastensuojelun sijaishuollon asumisen katkeamisissa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Helmikuu 2022

Tarkoitukseni on tämän tutkielman myötä kartoittaa lastensuojelun sijaishuollon asumisen katkoksellisuuden ilmiötä huostaanotettujen lasten ja nuorten, sijaisvanhempien sekä lasten asioista vastanneiden sosiaalityöntekijöiden kokemuksista toimijuuden näkökulmasta käsin tarkasteltuna. Tutkimuskysymykseni on: Millaisia toimijuuskokemuksia sijaishuollon asumisen katkeamisessa eri osapuolille aineiston tutkimuksissa muodostuu?

Lastensuojelun sijaishuollon asumisen katkoksellisuus on varsin yleinen ilmiö niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Katkoksellisuuden mahdollisia syitä ja seurauksia on tutkittu paljon, sitä läheltä kokeneiden kokemuksellisen näkökulman jääden vähäiselle huomiolle. Tutkielman kohteena olevien osapuolten kokemuksia tarkastellaan toimijuuden näkökulmasta. Toimijuutta voidaan määritellä hyvin eri tavoin eri asiayhteyksissä. Rajaan toimijuuteen liittyvien käsitteiden laajuutta tarkastellen sitä erityisesti sosiaalisesti rakentuneena mahdollisuutena sekä yksilön tarpeena toimia. Käsitelen myös sijaishuollon kontekstissa osapuolten toimijuuteen liittyviä, sitä mahdollistavia sekä rajoittavia tekijöitä vallan ja vuorovaikutuksen osalta.

Tutkimus on toteutettu laadullisena kirjallisuuskatsauksena, jossa kartoitetaan ja kootaan yhteen useamman sijaishuollon asumisen katkoksellisuuden kokemuksia kuvaavat laadulliset tutkimukset. Tutkimuksen aineistona on kymmenen sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaan valittua vertaisarvioitua tutkimusartikkelia, joissa käsitellään lasten ja nuorten, sijaisvanhempien tai lasten asioista vastanneiden sosiaalityöntekijöiden kokemuksia katkoksellisuudesta. Aineistosta on paikannettavissa toimijuuden kokemuksia. Analyysimenetelmänä tutkielmassa on teoriaohjaava sisällönanalyysi, joka menetelmänä mahdollistaa tutkielmani teoreettisen viitekehyksen avulla aineistossa esiintyvien toimijuutta kuvaavien kokemusten tulkitsemisen. Lopuksi toimijuutta kuvaavat keskeiset ja toistuvat asiakokonaisuudet nostetaan esiin teemoittelulla.

Tutkielman tuloksista voidaan paikantaa kahdenlaisia toimijuuskokemuksia: ulkoapäin annettuja ja omiin käsiin otettuja. Näiden pääteemojen alle asettuu yhteensä viisi alateemaa, joista ensimmäistä pääteemaa kuvaavat tiedon puute lasten ja nuorten kokemana, sijaisvanhempien sekä lasten ja nuorten kokemus tuen puutteesta sekä puutteita vuorovaikutuksessa ja mahdollisuuksissa vaikuttaa sijaishuollon asumisen päättämistilanteisiin. Toisesta pääteemasta kuvautuvat uuteen sijaishuoltopaikkaan siirtymistä vastustava toiminta karkaamalla sekä päämäärätietoinen pyyntö tai toimiminen pakon edessä.

Avainsanat: Lastensuojelu, sijaishuolto, katkoksellisuus, toimijuus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	4
2. LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA ASUMISTA JA TOIMIJUUTTA MÄÄRITTELEVIÄ TEKIJÖITÄ.....	6
2.1 Lastensuojelun sijaishuollon tarkoitus ja asumisen katkoksellisuuden ilmiö.....	6
2.2 Toimijuus sosiaalisesti rakentuneena mahdollisuutena sekä yksilön tarpeena toimia.....	8
2.3 Vallan ja vuorovaikutuksen kytkeytyminen toimijuuteen.....	9
3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	12
3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys.....	12
3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	12
3.3 Aineistot ja tutkimusetiikka.....	13
4. TOIMIJUUDEN PAIKANTUMISIA SIJAISHUOLLON ASUMISEN KATKEAMISISSA.....	19
4.1 Ulkoapäin annettu toimijuuspositio sijaishuollon asumisen katkeamisissa.....	19
4.1.1 Tiedon puute lasten ja nuorten kokemana.....	19
4.1.2 Sijaisvanhempien sekä lasten ja nuorten kokemus tuen puutteesta.....	20
4.1.3 Puutteita vuorovaikutuksessa ja mahdollisuuksissa vaikuttaa sijoituksen päättämistilanteisiin....	21
4.2 Toimijuuskokemuksen ottaminen omiin käsiin sijaishuollon asumisen katkeamisissa.....	23
4.2.1 Uuteen sijaishuoltopaikkaan siirtymistä vastustava toiminta karkaamalla.....	23
4.2.2 Päämäärätietoinen pyyntö tai toimiminen pakon edessä.....	24
5. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	25
LÄHTEET.....	29
LIITTEET.....	32
Liite 1. Kuvio tutkielman tuloksista.....	32

TAULUKOT

Taulukko 1. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit taulukoituna.....	14
Taulukko 2. Tutkielman aineistoartikkelit taulukoituna.....	17

1. JOHDANTO

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastelen lastensuojelun sijaishuoltopaikkojen asumisen katkoksellisuuden ilmiötä huostaanotettujen lasten ja nuorten, heidän asioistaan vastaavien sosiaalityöntekijöiden sekä sijaisperheiden kokemuksellisista näkökulmista käsin. Tulen tarkastelemaan näitä erilaisia näkökulmia kiinnittäen huomiota siihen, millaisia toimijuuskokemuksia eri osapuolille katkoksissa muodostuu.

Aihe tutkimukseen syntyi sosiaalityön käytännön oppimisen jaksolla lastensuojelussa. Koin huolestuttavaksi useiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla tapahtuneet toistuvat tai pakon edessä tehtävät sijaishuoltopaikkojen muutokset. Harjoittelujakson aikana kävi myös ilmi, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät kohtaavat työssään usein painetta lapsen sijaishuoltopaikassa tehtäville muutoksille. Keskusteltuani työyhteisössä havainnoistani totesimme yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa aiheen lähemmän tarkastelun tärkeäksi.

Sijaishuoltopaikkojen vaihtuvuus on usein ristiriitainen ja haastava ilmiö niin lapsen kuin myös muiden sijaishuoltopaikkojen muutoksiin osallistuvien tahojen näkökulmista tarkasteltuna. Huostaanotolla pyritään saamaan aikaan lapsen elämässä jotain parempaa ja pysyvä kasvuympäristö katsotaan yleensä lastensuojelun sijaishuollossa tavoiteltavaksi asiaksi (Eronen 2013, 56–57; Helavirta ym. 2014, 201–203.) Samaan aikaan lastensuojelussa niin Suomessa (Laakso 2019) kuin kansainvälisestikin (Havlicek 2011) tiedetään, että sijaishuollon katkoksellisuus on varsin tavallinen ilmiö huostaanotettujen lasten kohdalla.

Huostaanoton ja sijaishuollon ollessa viimesijaisia ratkaisuja tämä yleisesti tunnistettu ilmiö on viime aikoina jäänyt julkisessa keskustelussa sosiaalihuollon ennaltaehkäisevien toimien varjoon. Ennaltaehkäiseviin sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin sekä lastensuojelun avohuoltoon panostaminen on osaltaan hyvin tärkeää. Ei kuitenkaan voida ajatella, etteikö onnistuneen sijaishuollon tarvetta olisi edelleen olemassa ja unohtaa katkoksellisuuden ilmiön ehkäisemiseen liittyviä kehittämistarpeita. (Hoikkala ja Lavikainen 2015, 4–6.) Keskustelu huostaanotettujen lasten useammin kuin kerran vaihtuvista sijaishuoltopaikoista nousi pinnalle Ylen uutisoitua aiheesta joulukuussa 2021 (Hämäläinen 2021).

Suomessa tilastojen mukaan huostaanotto kosketti vuonna 2020 1,1 prosenttia (11 386) väestön alle 18-vuotiaista lapsista (Suomen virallinen tilasto 2022). Vaikka tutkimus kohdistuu yhteiskunnallisesti marginaaliseen ryhmään niin se, kuinka sijaishuollon aikana onnistutaan huolehtimaan sijaishuollon tavoitteista, on sekä inhimillisesti, yhteiskuntapoliittisesti että taloudellisesti merkittävä asia

(Hoikkala ja Lavikainen 2015, 46). Lasten sekä sijaishuollosta vastaavien tahojen omakohtaiset kokemukset kuvaavat osaltaan palvelujärjestelmän toiminnan onnistumista lapsen edun toteutumisen tavoittelussa ja nostavat esiin ajatuksia asumisen katkeamisen edessä toimijuuden ja yhteistyön haasteista ja toisaalta sen edellytyksistä. Nämä mietinnöt ja havainnot ovat antaneet sysäyksen tähän tutkielmaan, jonka tuloksia voinee hyödyntää niin sosiaalipoliittisen toimintajärjestelmän, jatkotutkimuksen kuin käytännön lastensuojelutyön kehittämisessäkin.

Tutkielmani koostuu yhteensä viidestä pääluvusta, jotka etenevät tutkielmaan virittävän johdannon jälkeen seuraavasti: Toisessa luvussa pohjaan tutkielmaani aihepiirin teoriataustaan kuvailemalla ensin katkoksellisuuden ilmiötä sijaishuollon kontekstissa. Sen jälkeen tarkastelen toimijuuden rakentumista tukeutuen sitä kuvaaviin erilaisiin käsitteisiin sekä kiinnittämällä huomiota sen paikantumiseen vaikuttaviin tekijöihin tutkielmani näkökulmasta. Teoriaosuuden jälkeen kappaleessa kolme esittelen tutkimusasetelman, josta käy ilmi tutkimustehtävä, käytetyt tutkimusmenetelmät, tutkielman eettisyyden pohdinta sekä aineiston valintaprosessin kulku. Kappaleessa neljä esittelen tutkielmani pohjalta saadut tutkimustulokset ja viimeisessä pääluvussa esitän johtopäätöksiäni tutkimustulosten pohjalta havaituista toimijuuskokemuksista sijaishuollon asumisen katkeamistilanteissa sekä esitän mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA ASUMISTA JA TOIMIJUUTTA MÄÄRITTELEVIÄ TEKIJÖITÄ

Teoreettinen kiinnostukseni tässä tutkielmassa kohdistuu huostaanotettujen lasten ja nuorten sijaishuollon asumisen katkoksellisuuden ilmiöön, jossa lasten ja nuorten, sijaisvanhempien sekä sosiaalityöntekijöiden kokemuksia tullaan tarkastelemaan toimijuuden (engl. *agency*) näkökulmasta. Tarkastelen eri osapuolten kokemuksellista maailmaa rinnakkain italialaisen yhteiskuntateoreetikko Antonio Gramscin (1891–1937) ajatuksista ponnetta saaden, sillä hänen mukaansa toimijuudella voidaan ylittää yksilön ja rakenteiden yhteensovittamisen vastakkaisuus. Tässä kappaleessa kuvaan tutkielmani aihepiiriä taustoittavaa aiempaa tutkimusta sekä rajaan toimijuuteen liittyvien käsitteiden laajuutta omaa tutkielmaani ajatellen tukeutuen erityisesti kulttuurintutkija Chris Barkerin sekä sosiologi Tuula Gordonin ajatuksiin. Käsittelen myös sijaishuollon kontekstissa osapuolten toimijuuteen liittyviä mahdollistavia sekä rajoittavia tekijöitä.

2.1 Lastensuojelun sijaishuollon tarkoitus ja asumisen katkoksellisuuden ilmiö

Lastensuojelun sijaishuollolla järjestetään ympärivuorokautinen hoiva, huolenpito ja kasvatus huostaanotettujen, kiireellisesti sijoitettujen ja avohuollon tai jälkihuollon tukitoimenpiteellä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla. Lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle viimesijaisena vaihtoehtona, mikäli hänen hyvinvoinnistaan ei voida vastata millään muulla tavoin. Tässä yhteydessä tutkielmani keskittyy tarkastelemaan pidempiaikaisesti kodin ulkopuolelle sijoitettuja, eli huostaanotettuja lapsia. Lapsen huostaanotto päättyy viimeistään lapsen täyttäessä 18 vuotta. Sijaishuoltoa voidaan toteuttaa niin yksityisten perheiden järjestämässä kuin luvanvaraisessakin perhehoidossa sekä laitoshoidossa lastensuojelulaitoksissa. Perhe- ja laitoshoidossa lapsesta pitävät huolta joko sijaisvanhemmat tai sijaishuollon ammattilaiset. (Hoikkala & Lavikainen 2015, 7.) Tässä tutkielmassa perhe- ja laitoshoidon osalta katkoksellisuuden kokemuksia tarkastellaan ainoastaan sijaisvanhempien näkökulmasta, lastensuojelulaitosten ammattilaisten näkökulman esiin tuovan tutkimuksen puuttuessa katkoksellisuuden kohdalla.

Huostaanoton ja lastensuojelun sijaishuollon tarkoitus on tuottaa pysyvyyttä ja lapsen hyvinvointia tukeva kasvu ympäristö. Pysyvyys lapsen elämässä on usein merkityksellinen, lapsen kasvua, kehitystä ja arkea tukeva tekijä, jota pidetään yhtenä kriteerinä hyvälle sijaishuollolle. (Eronen 2013, 56–57; Helavirta ym. 2014, 201–203.) Pysyvyyttä voidaan lastensuojelun kontekstissa tarkastella hyvin erilaisista tulokulmista. Puustinen-Korhosen ja Pösön (2010, 5) mukaan pysyvyyttä huostaanotetun lapsen kohdalla voidaan tarkastella sekä sosiaalisesta että fyysisestä näkökulmasta,

jossa sosiaalinen näkökulma kattaa ihmissuhteiden ja työntekijöiden pysyvyyden näkökulman fyysisen näkökulman kattaessa sijoituspaikan näkökulman. He lisäävät, että tukitoimien pysyvyys kattaa hoidollisten ja koulutuksellisten suhteiden pysyvyyden.

Tarkoituksestaan huolimatta pysyvyyden tavoittelu huostaanoton keinoin on sekä käytännön tasolla että ideologisesti osoittautunut ristiriitaiseksi. Ristiriitaisuutta osaltaan tuottaa sijaishuollon käytännön toteuttamisen taustalla vaikuttava pohjoismainen ideologia huostaanoton väliaikaisuudesta ja perheen jälleenyhdistämisen tavoitteesta. Myös sijaishuollon katkoksellisuuden ilmiö on epäsuhdassa pysyvyyden tavoitteeseen nähden. (Puustinen-Korhonen & Pösö 2010, 3–5.) Fyysisen ja sosiaalisen pysyvyyden vastakohtana voidaan huostaanotetun lapsen kohdalla puhua sijaishuoltopaikoissa tapahtuvista muutoksista ja katkonaisuudesta. Aiempien tutkimusten mukaan sijaishuoltopaikkojen katkoksellisuus on huostaanoton aikana yleistä ja sen on todettu kasautuvan. (Laakso 2019, 3.) Tuija Eronen (2013) on tutkimuksessaan osoittanut sijoituksen aikaisen katkoksellisuuden kasautuvan joillekin lapsille, kun taas toisille sijoitettuna olleista rakentuu pysyvyyttä tukeva polku. Siten ilmiön voidaan nähdä eriarvoistavan sijoitettuja lapsia. Puustinen-Korhonen ja Pösö (2010, 11) huomauttavat myös, että Suomessa sijaishuoltopaikka vaihtuu keskimäärin kolme kertaa seitsemän vuoden sijaishuollossa asumisen aikana. He lisäävät tämän olevan ristiriidassa käsityksestä lapsen pysyvistä ja turvallisista kasvuolosuhteista.

Sijaishuoltopaikkojen vaihtumiseen ja katkoksellisuuteen liittyviä syitä ja seurauksia on tutkittu paljon: Aiempien tutkimusten mukaan vaihdoksiin voivat vaikuttaa erilaiset syyt lapsessa, sijaishuoltopaikassa tai palvelujärjestelmässä (Hoikkala & Lavikainen 2015, 31–40; Laakso 2013, 107–108). Suomessa tehtyjen kartoitusten perusteella on havaittu perhehoidon katkeamisen määrän kasvaneen ja niiden ajoittuvan yleisimmin lapsen murrosikään (Janhunen 2011). Lastensuojelun käsikirjassa (THL) todetaan, että toistuvat sijaishuoltopaikan vaihdokset vahingoittavat vakavasti lapsen kehitystä sekä luovat juurettomuutta ja turvattomuutta. On paradoksaalista, että samalla kun yritetään ratkaista sijoitettujen lasten ongelmia, uusinnetaan irrallisuutta lasten elämässä.

Sijaishuoltopaikkojen katkoksellisuus on yleinen ilmiö niin Pohjois-Amerikassa, Euroopassa kuin Australiassakin (Unrau 2007). Jotta ymmärtäisimme paremmin katkoksellisuuden ilmiötä, lienee hedelmällistä tarkastella sijaishuoltopaikkojen muutoksiin osallistuvien tahojen kokemuksia. Aiempiin tutkimuksiin perehtyessäni kävi nopeasti selväksi, että sijaishuoltopaikan katkoksellisuutta on sitä läheltä kokeneiden kokemuksista käsin tutkittu sekä kansainvälisesti (Havlicek 2011) että Suomessa (Laakso 2019) toistaiseksi varsin vähän. Suomessa ilmiötä on tutkielmani osapuolten kokemuksista käsin tarkastellut ainoastaan Laakso (mt.), jonka tutkimus kuuluu katsaukseni

aineistoon. Muista Pohjoismaista vastaavaa tutkimusta löysin kaksi ruotsalaista tutkimusta. Suomen ja Ruotsin lisäksi tutkimusta kokemuksista tässä kontekstissa on tehty Kanadassa, Australiassa, Englannissa sekä Yhdysvalloissa. Löytämäni artikkelit ovat tutkimukseni aineistossa. En löytänyt lainkaan erillistä tutkimusta sijaishuoltopaikkojen katkoksellisuudesta laitoshoidon toimijoiden kokemuksellisesta näkökulmasta.

2.2 Toimijuus sosiaalisesti rakentuneena mahdollisuutena sekä yksilön tarpeena toimia

Toimijuus on sosiologiasta lähtöisin oleva käsite, jota voidaan määritellä usein eri tavoin ja sen avulla voidaan tutkia eri ihmisryhmien ja yksilöiden subjektiivisuutta sen sijaan, että heitä tarkasteltaisiin toiminnan kohteina. Chris Barker (2000) katsoo toimijuuden rakentuvan sosiaalisesti ja sen mahdollistuvan eri tavoin tilanteisesti. Hän painottaa, ettei toimijuus toteudu, kuten usein erehdytään ajattelemaan, yksilön vapaasta tahdosta irrallaan yhteiskunnallisista määrittelyistä (mt., 183).

Tuula Gordon (2005, 116–117) muistuttaa nyky-yhteiskunnassa piilevästä ajattelutavasta, jossa usein unohdetaan, että toimijuus ei ole vapaa poliittisten, kulttuuristen ja sosiaalisten suhteiden aiheuttamista rakenteista. Näiden rakenteiden eriarvoistavien käytänteiden vuoksi kaikilla ei ole mahdollisuutta rakentaa omaa toimijuuttaan. Barker (2000, 182) painottaa toimijuuden olevan sosiaalinen ja tilanteinen tuotos, jolloin toisilla toimijoilla on enemmän valtaa toimia kuin toisilla. Jotta ymmärtäisimme yksilöllisiä toimijoita esimerkiksi sijaishuollon kontekstissa, meidän on tämän perusteella hylättävä erillisen yksilön ajatus ja tiedostettava, että toimijuus rakentuu yhteiskunnallisissa suhteissa erilaisten valtaresurssien ja määrittelyjen leikkauspisteissä.

Lehtinen (2000, 19–20) toteaa lasten toimijuuden näkyvän parhaiten perheessä ja vertaissuhteissa toimimisen sekä yhteiskunnassa vallitsevien aikuislähtöisesti rakennettujen sääntöjen, odotusten ja toimintatapojen tietämysten kautta. Kun lapset nähdään toimijoina, huomiota kiinnitetään heidän toimintaansa sekä sosiaalisiin suhteisiinsa aktiivisena elämänvaiheena. Näin nähtynä lapsuus ei näyttäytyä aikuisten määrittelemän ohjauksen, hoivan ja kasvatuksen passiivisena vastaanottamisena (mt.). Myös Alasen (2014, 161–162) mukaan sosiologisen lapsitutkimuksen näkökulmasta lapset nähdään tasavertaisina toimijoina aikuisten rinnalla, joiden elämää tarkastellaan reaaliaikaisten heille avautuvien osallistumismahdollisuuksien ja tilanteiden kautta.

Tuula Gordon on tutkinut erityisesti nuorten toimijuutta. Hän näkee toimijuuden punaisena lankana ihmisen tunteen ja kokemuksen siitä, että hänellä on mahdollisuus tehdä valintoja ja päätöksiä oman elämänsä suhteen. Tähän kokemukseen vaikuttavat sosiaaliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset mahdollisuudet sekä vallan kytköksellisyys. Ihmisen mahdollisuutta tehdä päätöksiä ja toimia niiden

suuntaisesti Gordon nimittää *toimijuuden tunnoksi*. (Gordon 2005.) Suurissa elämänmuutoksissa lasten ja nuorten oma toimijuus korostuu. Toimijuutta voidaan näissä muutostilanteissa instituutioiden taholta joko mahdollistaa tai rajoittaa. Karen Evans (2007) on kuvannut käsitteellä rajoitettu toimijuus (engl. *bounded agency*) toimijuuden paikantumista sosiaalisesti ja sen muotoutumista rakenteellisin ja institutionaalisin puittein. Hän huomauttaa, että huostaanotetut lapset ovat irtautuneet tavanomaisesta valtavirrasta ja ovat siten marginaalisessa asemassa suhteessa ikätovereihinsa. Evans (2007) sekä Aaltonen (2013) toteavat rajoitetun toimijuuden koskettavan huostaanotettuja lapsia ja sen ajavan heitä etsimään toimijuuskokemustaan sieltä missä sitä on saatavilla. Rajoitetun toimijuuden käsitteen avulla voidaan paikantaa tapoja, joilla lapset pyrkivät saamaan äänensä kuuluviin sekä hallita jollain tavalla olosuhteitaan rajallisten vaihtoehtojen puitteissa (mt.).

Sijaishuollossa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa huostaanotetun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta ja käyttää viranomaistehtävässään hänelle lastensuojelulaissa osoitettua institutionaalista valtaa (Lastensuojelulaki 417/2007). Tarkasteltaessa sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia toimia, ei voida ajatella sen liittyvän suoranaisesti samankaltaiseen toimijuuteen kuin nuorilla ja sijaisvanhemmilla sosiaalityöntekijän viranomaistehtävän vuoksi. Ilman tämän olennaisen valta-asetelman tiedostamista ja valtaerojen näkyväksi tuomista, vallan jakamista muiden osapuolten toimijuuden mahdollistamiseksi on vaikea toteuttaa. Sosiaalityöntekijän toimijuutta institutionaalisisessa kontekstissa, kuten tässä tapauksessa lastensuojelun sijaishuollon tehtävissä, rajaa instituutio itse. Millaiseksi yksittäisen sosiaalityöntekijän asema katkeamistilanteessa muodostuu?

2.3 Vallan ja vuorovaikutuksen kytkeytyminen toimijuuteen

Petteri Niemi (2013) on tarkastellut valtaa suhteessa toimijuuden mahdollistumiseen. Hän toteaa vallan ja toimijuuden olevan erottamattomasti kytköksissä toisiinsa ja siksi niitä onkin syytä tarkastella yhdessä. Valta voi sekä mahdollistaa että rajata ihmisen toimijuutta. Erityisen selkeästi vallan ja toimijuuden tiivis suhde voidaan havaita tarkasteltaessa yksilön toimijuutta rajoittavia tekijöitä. Valtaa voidaan tarkastella Niemen esittämään tapaan sekä ”pahan että hyvän vallan” näkökulmista, joissa käytännössä yksilön suorittamalla eettisellä tarkastelulla on suuri rooli. Sosiaalityöntekijän tehtäväksi asiakastyössä jää yksilöllinen eettinen arvostelukyky ja asiakkaan hyvän elämän toteutumisen arviointi. Sosiaalityöntekijä voi työssään esimerkiksi joutua valitsemaan kahdesta huonosta vaihtoehdosta sen, jonka hän näkee paremmaksi. Hyvää elämää kaventavan pahan vallankäytön Niemi näkee tuomittavaksi. Tällaista vallankäyttöä voidaan vastustaa vuorovaikutuksessa dialogisuudella, jossa valtaa voidaan sekä antaa että ottaa käyttöön. (Mt., 53–54.)

Lastensuojelussa tieto rakentuu vuorovaikutteisesti *dialogisuudessa*, eli yleiskielessä keskustelussa. Olennaista lastensuojelun asiakastyön kohtaamisessa on dialogi, jossa eri osapuolten välisessä vuorovaikutuksessa pyritään saavuttamaan luottamus ja yhteisymmärrys. Oleellista on se, että kaikkien osapuolten, myös asiakkaan, kokemukset ja näkökulmat voivat vaikuttaa vuorovaikutuksen etenemiseen. (Mönkkönen 2007, 86–89.) Vuorovaikutuksessa tapahtuvan dialogisuuden tulee kattaa koko lastensuojeluprosessi alusta loppuun. Prosessin dialogisuuteen osaltaan vaikuttaa siinä mukana olevien aikuisten toimintatapa ottaa lapset mukaan heidän oman asiansa työstämiseen. Aikuisten toimintatapa vaikuttaa prosessin merkityksellisyyden kokemiseen joko positiivisesti tai negatiivisesti. (Ronkainen 2007, 70, 119.) Lasten toimijuudessa on Lehtisen (2000, 24) kirjoittamana olennaista *sosiaalinen pätevyys*, jonka puute tai olemassaolo tulee näkyväksi erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Sosiaalinen pätevyys esiintyy Lehtisen (mt.) mukaan tilanteissa, joissa on läsnä muita ihmisiä, aikuisia tai lapsia ja siinä on kysymys aktiivisen ja vaikuttavan toiminnan saavutuksista sekä tilanteeseen vaikuttavien seikkojen ymmärryksestä.

Sijoituksen katkeamisen syynä voi olla yhteistyöongelmat sijaisperheen ja sosiaalityöntekijän välillä. Yhteistyön vähyys on koettu sijaisvanhempien taholta ongelmalliseksi. Sijaisvanhemmuusvalmennuksessa puhutaan usein sijaisvanhemman ja sosiaalityöntekijän tiimistä, mutta sijaisvanhempien kokemuksissa heidän toimijuutensa monesti pelkistyy asiakkaan rooliin. Yhteistyöhön tarvitaan aikaa ja yleensä useita tapaamisia, jotka harvemmin toteutuvat useimmiten sosiaalityön ajan puutteen vuoksi. (Janhunen 2011, 6.) Gabarro (1990, 81) huomauttaa, että *vuorovaikutussuhteesta* voidaan puhua vasta kun se koetaan itselle merkitykselliseksi ja vuorovaikutus on toistuvaa. Sosiaalityössä nimenomaan pyritään suhdeperustaiseen vuorovaikutukseen.

Niemi (2013, 53) toteaa, että sekä kumppanuuteen pyrkimällä että vuorovaikutuksella vastustetaan sosiaalialan edustajien vallankäyttöä, jossa yksipuolisesti päädytään määrittelemään asiakkaan ongelmat sekä ratkaisut. Vuorovaikutus tai sen puute määrittelee toimijuutta ja asiakasprosessin rakentumista (Laitinen ja Niskala 2013, 11). Lapsikeskeistä työtettä kuvastaa Dufva-Laitisen ja Mönkkösen (1996, 88–91) toteamus siitä, että osaksi lapsikeskeistä toimintatapaa kuuluu lapsen ymmärtäminen näkijänä, kokijana ja toimijana, jonka määräysvalta omia asioitaan koskevaan päätöksentekoon kasvaa suhteessa hänen ikäänsä ja kypsyyssasteeseensa.

Olen tässä kappaleessa kuvannut tutkielmaani taustoittavaa aiempaa tutkimusta sekä tutkielmani teoreettista viitekehystä. Toimijuus määrittyy siis omassa tutkielmassani sosiaalisessa tilanteessa, tässä tapauksessa sijaishuollon asumisen katkeamistilanteessa muotoutuvaksi

toimimismahdollisuudeksi, mutta myös yksilön omaksi sisäiseksi kapasiteetiksi ja haluksi toimia. Ymmärrän, että toimijuuteen vaikuttaa vallan kytköksellisyys, ja että valtaa voidaan antaa ja ottaa vuorovaikutuksen kautta.

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kuvaan tutkielmani toteutuksen tässä luvussa jakaen sen kolmeen eri alalukuun. Ensin kerron tutkielmani tavoitteen ja sen perusteella asetetun tutkimuskysymyksen. Tämän jälkeen etenen käyttämiini tutkimusmenetelmiin sekä tutkimuksen eettisyyden pohdintaan. Kappaleen lopussa esittelen kirjallisuuskatsauksen aineistonvalintaprosessin mahdollisimman läpinäkyvästi.

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkielma kohdistuu lasten sijaishuollon katkoksiin ja sijaishuoltopaikan vaihdoksiin moninäkökulmaisesti kokemuksellisuudesta käsin. Moninäkökulmaisuus muodostuu lasten, sosiaalityöntekijöiden sekä sijaishuollon sijaisvanhempien kokemuksista aineiston tutkimuksissa. Elettyjen kokemusten yhteen kokoaminen luo kokonaiskuvan olemassa olevasta tutkimuksesta ja monitoimijainen näkökulma kuvaa ilmiön todellisuutta heijastavaa moniulotteisuutta. Tutkimukseni tavoite onkin koota yhteen ja tehdä synteesiä tämänhetkisestä tietämyksestä ja osaltaan perustella jatkotutkimuksen tarvetta Suomessa. Koska olen tässä työssä kiinnostunut erityisesti kartoittamaan osapuolten kokemuksia omista toimintamahdollisuuksistaan tai niiden puutteesta asumisen katkeamistilanteissa, tulen tarkastelemaan erilaisia näkökulmia toimijuuden eri käsitteiden kautta. Pysin toimijuusnäkökulman avulla myös mahdollistamaan erilaisten kokemusten rinnakkaisen tarkastelun saman ilmiön kohdalla. Esitän tutkimusaineistolle yhden kysymyksen:

Millaisia toimijuuskokemuksia sijaishuollon asumisen katkeamisessa eri osapuolille aineiston tutkimuksissa muodostuu?

3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tutkimusmenetelmällisenä viitekehyksenä tässä tutkielmassa on laadullinen review-tutkimus, josta käytän nimitystä kirjallisuuskatsaus. Molemmat nimitykset kuuluvat laadullisten synteetitutkimusten perinteeseen. Laadullisen synteetitutkimuksen käsitekirjo on laaja. Kallio (2006, 25) tekee eron review-tutkimuksen ja kirjallisuuskatsauksen välille nähdessä kirjallisuuskatsauksen selkeästi suppeammaksi. Tämän määrittelyn mukaan tutkielmani paikantuu klassisen review-tutkimuksen alle. Tutkielmastani käytän nimitystä kirjallisuuskatsaus, sillä nähdäkseni tutkielmani istuu metodologisesti sekä review-tutkimuksen että kirjallisuuskatsauksen määritelmiin. Laadullisessa Review-tutkimuksessa keskeisintä on tutkimuksen kohteena olevan jo laadullisesti analysoidun aineiston uudelleenanalysointi ja sen myötä synteessin muodostaminen tutkittavasta ilmiöstä. (Mt.)

Review-tutkimusta voidaan sinänsä pitää metodina, joka antaa kokonaiskuvan ilmiön monimuotoisuudesta ja -ulottuvuudesta (Crisp 2015, 10). Näin ollen kirjallisuuskatsaus lienee varteenotettava keino kuvata moninäkökulmaisesti tutkittavan ilmiön tämänhetkistä tilaa.

Synteettinen laadullinen tutkimus on niin sanottua *toisen käden kokemuksellista tietoa*, jonka perimmäinen tarkoitus on yhtäältä saada aikaan jonkinlainen yhteenveto jo olemassa olevasta suuresta tietomäärästä (Kallio 2006, 18–19). Toisaalta synteettisin tutkimusmenetelmäkeinoin voidaan paikantaa myös tutkimusaukkoja (Crisp 2015, 2). Menetelmänä review-tutkimus on siten väljä, ettei tiettyjä ohjeita onnistuneelle kirjallisuuskatsaukselle voida asettaa. Kallio (2006, 20–23) korostaa kuitenkin objektiivisen kriittisyyden sekä tutkimuksen syklimäisen etenemisen tärkeyttä, jotka ovat laadullisessa tutkimusperinteessä keskeisiä elementtejä. Pyrkimys objektiivisuuteen on tutkimustyössä keskeistä, joskin absoluuttinen objektiivisuus lienee mahdotonta saavuttaa laadullisin tutkimusmenetelmin (mt., 26).

Analysoin tutkielmaani valitseman aineiston teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jossa teoriatausta toimii analyysin apuna, mutta ei suoranaisesti ohjaa sitä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi kuuluu analyysimenetelmänä laadullisiin sisällönanalyysitapoihin, joissa aineistosta pyritään erottelamaan erilaisuuksia ja löytämään yhtäläisyyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81–82). Toimin Tuomen ja Sarajärven (mt.) määrittelytavan viitoittamana, jossa aineistolähtöisen analyysin tapaan teoriaohjaavuutta käyttäessäni aloitan aineiston analyysin valitsemalla analyysiyksiköt aineistosta, mutta toisin kuin aineistolähtöisyydessä, aikaisempi tietotausta ohjaa ja auttaa aukomaan ajatusuriani. Analyysissä keskityn ensinnäkin poimimaan artikkeleista toimijuutta kuvaavia kokemuksia, joita tulkitsen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen avulla. Osasyynä analyysitavan valintaan on edellä mainittujen tutkijoiden toteamus siitä, että tutkijalla on teoriataustaa hyödyntävää menetelmää käyttäessään vähäisempi mahdollisuus suhtautua aineistoonsa ennakko-oletuksellisesti kuin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. Toki tässäkin tavassa asiaan on suhtauduttava vakavuudella. Toimijuutta kuvaavien poimintojen jälkeen käytän seuraavaksi Kirsi Juhilan (2021) kuvaamaa teemoittelua nostaakseni esiin analyysini pohjalta esille tulleet keskeiset toistuvat asiakokonaisuudet.

3.3 Aineistot ja tutkimusetiikka

Aineistoni koostuu tutkimusmenetelmän mukaisesti jo olemassa olevasta empiirisestä tutkimuksesta, jota Kallio (2006, 21) siis kutsuu eräänlaiseksi toisen käden kokemusperäiseksi aineistoksi. Aineiston keruu on ollut monivaiheinen prosessi. Ensimmäisellä hakukerralla olen tehnyt hakuja eri tietokannoissa yleisellä tasolla tutkimusaiheeseeni liittyen, muodostaakseni itselleni yleiskuvan olemassa olevasta tutkimuksesta. Aineistohaun myötä on käynyt vähitellen ilmi

tutkimuskysymyksen mukaisen tieteellisen tutkimuksen vähäisyys. Tutkimusongelmani ympärille rakentuva aineisto rajautuu siten jo tehokkaasti tutkimuskysymyksen asettamisen myötä. Alkuperäinen ajatukseni tässä tutkielmassa oli tehdä tutkimus ainoastaan lasten ja nuorten kokemuksista. Tässä tapauksessa tutkielman aineisto olisi jäänyt liian vähäiseksi, joten olen päättänyt tuomaan lasten ja nuorten kokemusten rinnalle sosiaalityöntekijöiden ja sijaisvanhempien kokemuksellisen näkökulman. Tämän muutoksen myötä tehtyjä tieteellisiä ja vertaisarvioituja tutkimuksia on kertynyt kirjallisuuskatsauksen toteuttamiseen nähden riittävä määrä.

Taulukko 1. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aineisto on vertaisarvioitu tieteellinen tutkimusartikkeli.	Aineisto on muu kuin vertaisarvioitu tieteellinen tutkimusartikkeli.
Sijaishuoltopaikan vaihtuvuutta kokeneiden lasten tai nuorten kokemuksellinen näkökulma käy ilmi artikkelista. TAI Sijaishuoltopaikkojen muutoksia tehneiden sosiaalityöntekijöiden kokemuksellinen näkökulma käy ilmi artikkelista. TAI Sijaishuollon sijaisvanhempien tai sijaishuollon ammattilaisten kokemuksellinen näkökulma sijaishuoltopaikkojen katkeamisista käy ilmi artikkelista.	Sijaishuoltopaikan vaihtuvuutta kokeneiden lasten tai nuorten kokemuksellinen näkökulma ei käy ilmi artikkelista. TAI Sijaishuoltopaikkojen muutoksia tehneiden sosiaalityöntekijöiden kokemuksellinen näkökulma ei käy ilmi artikkelista. TAI Sijaishuollon sijaisvanhempien tai sijaishuollon ammattilaisten kokemuksellinen näkökulma sijaishuollon katkeamisista ei käy ilmi artikkelista.
Tutkimus vastaa tutkimuskysymyksiin.	Tutkimus ei vastaa tutkimuskysymyksiin.
Samoilta tutkijoilta on jo artikkeli aineistossa, mutta tutkimukset ovat eri kohderyhmästä tai eri ajanjaksoilta, eivätkä siten vinouta aineistoa.	Samoilta tutkijoilta on jo artikkeli aineistossa, jossa esiintyy samaan tutkimukseen liittyvää tietoa.
Koko teksti on saatavilla verkosta.	Tekstin osa on saatavilla verkosta tai teksti on maksumuurin takana.

Aineistohaussa olen ensin etsinyt sopivia asiasanoja aiemmista tutkimuksista, pilkkonut lauseita käsitteiksi ja poiminut niistä keskeisimmät. Vertaisarvioituja artikkeleita etsiessäni olen rajannut pois kaikki muut hakutulokset lukuun ottamatta vertaisarvioituja lehtiä. Tämän jälkeen olen tuonut

keskeiset käsitteet yhteen ja sisäänotto- ja poissulkukriteerieni (ks. taulukko 1) mukaisella rajauksella ja käyttänyt Boolean hakuoperaattoreita (AND, OR) ja katkaisumerkkejä sopivassa kohdin sekä tarpeen mukaan laajentavia tai rajaavia fraasihakuja.

Olen tehnyt aineistohakuja useissa eri tietokannoissa sekä Andorissa. Koska Andorista on löytynyt paljon myös poissulkukriteeristön mukaista aineistoa, olen rajannut haun otsikon mukaan seuraavasti: (experiences OR perspectives) ja muutoin ("placement instability" OR "placement breakdown") AND ("looked after children" OR "children in foster care" OR "children in residential care"), jolloin olen saanut 136 tulosta. Näiden hakutulosten joukosta olen löytänyt sisäänottokriteerien mukaisen aineiston sosiaalityöntekijöiden ja sijaisperheiden osalta. Social Services Abstractsista (ProQuest) tai Social Science Premium Collectionistakaan en ole löytänyt yhtään osuvaa hakutulosta samalla hakulausekkeella. Sen sijaan ProQuest ab on tuottanut seuraavalla hakulausekkeella: ("experience of" OR perspective) AND ("placement instability" OR "placement breakdown") yhteensä 70 tulosta, joiden joukosta on löytynyt samat tutkimukseen valitut sosiaalityöntekijöiden sekä sijaishuoltoa toteuttavien tahojen kokemuksia käsittelevät artikkelit kuin Andorista. Lasten ja nuorten kokemuksia kuvaavat artikkelit ovat löytyneet sijoittaessani hakulausekkeen ("experience of" OR perspective) kohtaan myös (youth OR children OR adolescent). Suomalaisia tutkimuksia sisältävä Arto-tietokanta ei ole tuottanut yhtään tutkimukseni kannalta relevanttia osumaa hakulausekkeella: (kokem* OR näk* AND lastens*). Lopulta olen löytänyt ainoan sisäänottokriteerien mukaisen suomalaisen tutkimuksen Yhteiskuntapolitiikka-lehdestä. Olen suorittanut vielä lopuksi aineistohaun käsin kartoittaen tarkastuksenomaisesti sisään otettujen artikkelien lähdeluettelot ja viittaukset, jotta sisäänottokriteerien mukaisia tutkimuksia ei ole jäänyt huomaamatta.

Tutkielman aineisto koostuu useammasta amerikkalaisesta, englantilaisesta ja ruotsalaisesta tutkimuksesta sekä kanadalaisesta, suomalaisesta ja australialaisesta tutkimuksesta. Lopulliseksi tutkimusaineistoksi olen valinnut sivulla 14 (taulukko 1) esitetyt sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaiset sivuilla 17–18 esitetyt kymmenen artikkelia (taulukko 2). Laadullista synteesitutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa olemassa olevan empiirisen tutkimuksen rajallisuus lienee hyvä asia tutkimuksen toistettavuuden kannalta. Vaikka esimerkiksi aineiston rajallisuuden vuoksi ei voida puhua hyvin laajasta laadullisesta review-tutkimuksesta, täyttää tutkimukseni Kallion (2006) asettaman kirjallisuuskatsauksen määritelmän. Tutkimuksen eettisyyttä lisää se seikka, että tutkijasta riippumatta samoilla sisäänotto- ja poissulkukriteereillä aineistohaun tulos on hyvin samankaltainen tehdyn tutkimuksen rajallisuuden johdosta.

Pohdittaessa tutkielman aineiston eettisyyttä on olennaista huomioida, että huostaanoton sijoituksen pysyvyyden tarkoitus voi olla hyvin erilainen riippuen yhteiskunnallisista sitoumuksista. Tutkimuksen kansainvälisen aineiston myötä on otettava huomioon lastensuojelun roolin ja toimivallan maakohtaiset eroavaisuudet. Erityisesti Suomi, mutta myös muut Pohjoismaat eroavat maista, joiden pysyvyyssuunnittelu ja adoptio lastensuojelun toimenpiteenä ovat osa lastensuojelua. En kuitenkaan usko eroavaisuuksien olevan suuri ongelma eri maissa tehtyjen tutkimusten keskinäisessä vertailussa, kun tutkimuksen keskiössä ovat yhteiskunnallisten käytänteiden ja rakenteiden sijaan katkoksellisuuden kokemukset. Eri maiden sijoitusten pysyvyyssuunnittelusta huolimatta sijaishuollon katkonaisuus on tavanomaista useissa maissa (Havlicek 2011). Koska tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan henkilöiden kokemuksellista maailmaa, en näe yhteiskunnallisia kulttuurieroja esteeksi tutkimukselle. Päinvastoin se avanee kokemusten moninaisuutta ja mahdollisia kansainvälisesti koettuja eroja ja yhtäläisyyksiä. Kulttuurisista eroista on kuitenkin tutkimuksen laadukkuuden kannalta tärkeää olla tietoinen. Tämä tietoisuus kuvastuu lukijalle läpinäkyvänä eettisenä pohdintana koko tutkimusprosessin ajan.

Tämän tutkimuksen kannalta on otettava huomioon erilaiset tavat toteuttaa sijaishuoltoa. Suomessa huostaanotetuista lapsista noin puolet ovat sijoitettuina lastensuojelulaitoksiin ja puolet sijaisperheisiin (Suomen virallinen tilasto 2022). Tutkielmani aineistossa sijaishuoltoa toteuttavan tahon näkökulmaa edustavat ainoastaan perhehoidon sijaisvanhemmat, sillä en ole aineistohakuprosessini aikana löytänyt laitoshuollon henkilöstön kokemuksia laitoksissa asumisen katkoksellisuuden näkökulmasta. Tutkielman aineiston sijaisvanhempien näkökulma ei luonnollisesti ole suoraan siirrettävissä lastensuojelulaitoshenkilöstön mahdollisiin kokemuksiin niiden jäädessä edelleen avoimiksi.

Taulukko 2. Tutkielman aineistoartikkelit taulukoituna.

	Tutkimuksen tekijät ja julkaisuvuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Menetelmä ja kohderyhmä	Keskeisimmät tutkimustulokset
1.	Chambers ym. (2018) "It's just not right to move a kid that many times" A qualitative study of how foster care alumni perceive placement moves. (USA)	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuinka lastensuojelun sijaishuollossa asuneet, nyt jo aikuiset henkilöt, muistelevat sijaishuollon asumisen katkoksellisuuden kokemuksiaan ja millaisia seurauksia heillä on jäänyt katkoksellisuuden kokemuksista aikuisuuteen.	Menetelmä ja kohderyhmä Kvalitatiivinen tutkimus Tutkimus kohdistui 43:een 18 vuotta täyttäneeseen nuoreen aikuiseseen henkilöön, joilla on taustalla vähintään kaksi sijaishuoltopaikan vaihdosta, ja jotka eivät enää olleet sijaishuollossa.	Keskeisimmät tutkimustulokset Tutkimuksesta nousi esille kuusi teemaa katkoksellisuuden kokemuksista: "constant moving", "loss of relationships", "exclusion from placement decisions", "difficulty graduating high school", "unsafe placements" ja "feeling unwanted in placements" sekä neljä teemaa sijaishuollon katkoksellisuuden seurauksista: "emotional distance", "instability", "adaptability" ja "inner strength".
2.	Coy (2009) "Moved around like bags of rubbish nobody wants": how multiple placement moves can make young women vulnerable to sexual exploitation. (Englanti)	Tutkimuksen tavoitteena oli etsiä vastauksia kysymykseen siitä, kuinka sijaishuolto lisää nuorten naisten osallistumisriskiä prostituutioon sekä keskittyä toistuviin sijaishuoltopaikan vaihdoksiin ja katkoksellisuuden ilmiöön.	Kvalitatiivinen tutkimus, joka kohdistui 14 nuoreen naiseen, jotka ovat olleet sijoitettuina kodin ulkopuolelle ja kokeneet sijaishuoltopaikan vaihdoksia.	Tutkimus kuvaa nuorten naisten kokemuksia sijaishuollon asumisen katkeamisista tuottamasta epävakautuksesta. Nuorten naisten kohdalla useat sijaishuoltopaikkojen katkeamiset rajoittivat luottamuksellisen suhteen rakentamista muiden kanssa. Tämä johti heidät seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi prostituutiiossa.
3.	Gilbertson & Barber (2003) Breakdown of foster care placement: carer perspectives and system factors. (Australia)	Tutkimus tarkasteli niitä tekijöitä, joissa sijaishuollon järjestelmälliset puutteet voivat vaikuttaa sijaishuollon onnistumiseen.	Kvalitatiivinen tutkimus 19 sijaisvanhemmasta, jotka olivat päättäneet sijoituksen lapsen häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.	Järjestelmään liittyvät tekijät vaikuttavat suoraan sijoituksen epäonnistumiseen.
4.	Hébert ym. (2016) "I didn't want to be moved there": Young women remembering their perceived sense of Agency in the Context of placement instability. (Kanada)	Tutkimuksen tarkoitus oli selittää sekä kognitiivisia että tunteisiin liittyviä psykologisia muutoksia nuorten naisten kokemana epävakautuksen seurauksena.	Kvalitatiivinen tutkimus 15 nuoresta naisesta, jotka ovat olleet sijoitettuina alle 18-vuotiaana. Heistä 9 oli kokenut epävakautuksen sijoituksen ja loput 6 olivat verrokkiryhmää omaten melko vakautta sijoituksen.	Tutkimus osoittaa psykologisten muutosten, joita nämä naiset olivat joutuneet kokemaan sijoitusten epävakautuksen seurauksena, riippuvan siitä, kuinka he olivat kokeneet epävakautuksen sekä oman toimijuutensa näissä tilanteissa.
5.	Hyde & Kammerer (2009) Adolescents' perspectives on placement moves and congregate settings: Complex and cumulative instabilities in out-of-home care. (USA)	Tutkimus pyrkii tuomaan esille sijoitettujen tai sijoitettuna vastikään olleiden lasten ja nuorten kokemuksia organisaatio- ja politiikkatason prosesseista, jotka vaikuttavat heidän	Kvalitatiivinen tutkimus 20:stä sijaishuollossa asuvasta 16–19-vuotiaasta lapsesta tai nuoresta aikuisesta, joilla on sijoituksen aikana ollut 2–19 sijaishuoltopaikan vaihdosta.	Tutkimus kuvaa sijoituksen epävakautuksen kompleksista ja kumuloituvaa luonnetta lasten ja nuorten kokemana.

		jokapäiväiseen elämäänsä.		
6.	Khoo & Skoog (2014) The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. (Ruotsi)	Tutkimus pyrkii tuomaan esille sijaisvanhempien kokemuksia sijaisvanhempana toimimisesta ja sijoituksen katkeamisesta.	Kvalitatiivinen tutkimus, johon osallistui kahdeksan sijaisvanhempaa. Sijaisvanhempien kokemukset sijaisvanhempina vaihtelivat vuodesta 30 vuoteen.	Tutkimus osoittaa sijoituksen katkeamisen olevan monimutkainen prosessi eikä niinkään yksittäinen tapahtuma. Ongelmaksi havaittiin sosiaalityöntekijän lakisääteisten velvoitteiden olevan ristiriidassa suhteessa sijaisvanhempien käsityksiin siitä tiedosta ja tuesta, jota he lastensuojelusta saavat.
7.	Laakso (2019) Lastensuojelun toistuvat sijoitukset ja monipaikkainen asuminen: Sijoitettujen nuorten näkökulma. (Suomi)	Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille nuorten kokemuksia vaihtuvista sijaishuoltopaikoista ja vaihdoksiin johtaneista tapahtumista.	Kvalitatiivinen tutkimus viiden, useita sijoituksia ja asuinpaikan muutoksia kokeneen nuoren kokemuksista	Tutkimus teki näkyväksi sen, miten monia lastensuojelun interventioiden aikaansaamia asuinpaikan muutoksia nuorilla oli ollut lyhyen ajan kuluessa. Vaihdot kuvautuivat heilurimaisena monipaikkaisena asumisena, peräkkäisenä monipaikkaisena asumisena ja rinnakkaisena monipaikkaisena asumisena.
8.	Rostill-Brookes ym. (2011) A shared experience of fragmentation: Making sense of foster placement breakdown. (Englanti)	Tutkimus pyrki selvittämään millaisena nuoret, sijaisvanhemmat sekä sosiaalityöntekijät näkivät suunnittelemattomat sijoitusten katkeamiset.	Kvalitatiivinen tutkimus viiden sijaishuollossa olevan 9–15-vuotiaan lapsen ja nuoren, seitsemän sijaisvanhemman sekä viiden sosiaalityöntekijän kokemuksista useampien sijaishuoltopaikkojen vaihdoksista.	Tutkimus toi esiin tietämystä siitä kuinka kokonaisvaltainen ja jaettu kokemus sijoituksen katkeaminen oli kaikille osapuolille. Yhtäläisyyksien lisäksi tutkimus osoitti osapuolten vahvan kokemuksen epäluottamuksesta ja väärinkäsityksistä.
9.	Skoog ym. (2015) Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. (Ruotsi)	Tutkimus siitä kuinka sijaisperheessä epävakautta kokeneet lapset ovat kokeneet kuulumisen ja suhteen sijaisperheisiin.	Kvalitatiivinen tutkimus 12 ruotsalaisesta sijaisperheestä elävästä lapsesta, jotka olivat kokeneet sijaishuollon katkoksellisuutta.	Tutkimuksen tuloksena selvisi lasten tarve läheisiin suhteisiin sijaisvanhempiensa kanssa ja kokemusta kuulumisesta johonkin. Tämän tarpeen täyttämistä haastoivat muun muassa sijaishuoltopaikan vaihdokset.
10.	Unrau ym. (2008) Former foster youth remember multiple placement moves: A journey of loss and hope. (USA)	Tutkimuksen tarkoitus oli ymmärtää paremmin aikuisten kokemuksia sijaishuollon aikaisesta lapsuudestaan sekä sijaishuollon kokemusten vaikutuksista heihin.	Kvalitatiivinen tutkimus 22 sijaisperheessä lapsuudessaan asuneesta tutkimushetkellä 18–65-vuotiaasta aikuisesta, joilla oli takanaan 3–20 sijoitusta.	Tulokset osoittivat, että aikuisten muistelemat kokemukset sijaishuoltopaikkojen vaihdoksista kuvastuivat sarjana merkittäviä menetyksiä sekä vaihdosten aiheuttamina luottamuksen sekä ihmissuhteiden rakentamisen ja ylläpidon puutteina.

4. TOIMIJUUDEN PAIKANTUMISIA SIJAISHUOLLON ASUMISEN KATKEAMISISSA

Tutkielmani tulokset ovat aineiston tutkimuksissa esiintyneitä kokemuksia toimijuuden näkökulmasta tarkasteltuna. Olen analysoinut tutkielmaani valitsemani aineiston teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jonka tuloksina olen saanut teemoitellen kaksi pääteemaa: 1) Ulkoapäin annettu toimijuuspositio sijaishuollon asumisen katkeamisissa ja 2) Toimijuuskokemuksen ottaminen omiin käsiin sijaishuollon asumisen katkeamisissa. Näiden pääteemojen alle asettuu yhteensä viisi alateemaa, joista ensimmäistä pääteemaa kuvaavat tiedon puute lasten ja nuorten kokemana, sijaisvanhempien sekä lasten ja nuorten kokemus tuen puutteesta sekä puutteita vuorovaikutuksessa ja mahdollisuuksissa vaikuttaa sijaishuollon asumisen päättämistilanteisiin. Toinen pääteema jakautuu kahteen alateemaan: Uuteen sijaishuoltoon siirtymistä vastustava toiminta karkaamalla sekä päämäärätietoinen pyyntö tai toimiminen pakon edessä (ks. kuvio liitteessä 2). Teemat esitellään seuraavaksi yksityiskohtaisesti.

4.1 Ulkoapäin annettu toimijuuspositio sijaishuollon asumisen katkeamisissa

Ulkoapäin annettu toimijuuspositio sijaishuollon asumisen katkeamisissa on katsaukseni ensimmäinen ja aineistossa esiintyvyydeltään suurin pääteema kattaen aineiston tutkimuksissa muiden määrittelemän ja siten valmiina ulkoapäin annetun toimijuuden. Aineiston tutkimuksissa etenkin lasten ja nuorten kokemuksista painottui ulkoapäin annettu toimijuuspositio, jota kuvasi osattomuus heidän omaan elämäänsä liittyviin päätöksiin ja elämäntilanteisiin. Myös sijaisvanhempien ja sosiaalityöntekijöiden kokemuksista oli paikannettavissa ulkoapäin annettu toimijuuspositio. (Rostill-Brookes ym. 2011, 110–115.) Kerron seuraavaksi tarkemmin tätä pääteemaa kuvaavista alateemoista: tiedon puute lasten ja nuorten kokemana, sijaisvanhempien sekä lasten ja nuorten kokemus tuen puutteesta sekä puutteita vuorovaikutuksessa ja mahdollisuuksissa vaikuttaa sijoituksen päättämistilanteisiin.

4.1.1 Tiedon puute lasten ja nuorten kokemana

Tiedon puute kosketti aineiston tutkimuksissa vain lapsia ja nuoria. Suurin osa heidän kokemuksiaan kuvaavista tutkimuksista toi esille tiedon vajeita sijaishuoltoon siirtymisen muutosta koskien. Tutkimusten lapsilla ja nuorilla oli etukäteen vain vähän tietoa tulevasta asuinpaikastaan (Chambers ym. 2018, 79–80; Laakso 2019, 10; Rostill-Brookes ym. 2011, 115; Unrau ym. 2008, 1259). Suurella osalla

Chambersin ja kumppaneiden (mt.) tutkimuksen lapsista ja nuorista oli puutteita liittyen tietoon siitä, milloin, mihin ja miksi he ovat muuttamassa. Enemmistö tutkimuksien lapsista ja nuorista koki, etteivät he tienneet mitä odottaa tulevalta sijaishuoltopaikalta (Chambers ym. 2018, 79–80; Rostill-Brookes ym. 2011, 115; Skoog ym. 2014, 1894). Muutto sijaishuoltopaikasta toiseen kuvautui lasten ja nuorten kokemuksissa siirtymänä tuntemattomaan, kuten eräs tutkimuksen nuori asian kuvasi: ”You don’t know the who, what, where, when or why.” (Unrau ym. 2008, 1259).

Tietämättömyyden kokemus koski myös sitä, etteivät lapset ja nuoret tienneet kauanko sijoitus kestää, keiden kanssa he tulevat olemaan tekemisissä ja millaisia nämä ihmiset ovat. Lapsia ja nuoria askarrutti muun muassa millaisia sääntöjä ja odotuksia heillä on vastassa (Chambers ym. 2018, 79–80; Skoog ym. 2014, 1894). Laakson (2019, 10) tutkimuksessa nuori saattoi tietää tulevasta muutosta, mutta ei siitä mihin on menossa ja mistä syystä. Tämän aikaa nuori saattoi joutua olemaan niin kutsutussa odotustilassa, joka tarkoittaa katkosta ja ulkopuolisuutta nuorille tavanomaiseksi ajatelluista instituutioista kuten koulunkäynnistä ja harrastuksista (mt.). Joissain tapauksissa nuori ei tiennyt lainkaan muutosta etukäteen. Elämäntavoitteiden asettaminen oli vaikeaa (Unrau ym. 2008, 1259–1260), jolloin elämä oli nuoren kokemana aina väliaikaista (Skoog ym. 2014, 1894).

4.1.2 Sijaisvanhempien sekä lasten ja nuorten kokemus tuen puutteesta

Tuen puute tutkielman aineiston tutkimuksissa kosketti niin lapsia ja nuoria kuin sijaisvanhemiakin. Sijaishuoltopaikan vaihto ei ollut yhdessäkään aineiston tutkimuksessa lapsille ja nuorille helppoa. Siihen liittyi laajan tunneskaalan joukossa muun muassa pelon, jännityksen, surun (Laakso 2019, 10) sekä epävarmuuden (Unrau ym. 2008, 1259) tunteita. Laajemmalla tasolla lapset ja nuoret raportoivat hylkäämisen sekä sijaisperheeseen kuulumattomuuden kokemuksia (mt., 1260; Chambers ym. 2018, 80). Yllättävissä muutoissa lapsella ei ollut mahdollisuutta henkisesti valmistautua tilanteeseen, jolloin hän jäi ihmettelemään mitä teki väärin. Laakso (2019, 10) totesi, että lapsi koki jäävänsä yksin tunteidensa kanssa uudessa asuinpaikassa, kun asumisessa tapahtuvien muutosten kokonaisvaltaisuutta ei välttämättä aina ymmärretty. Lastensuojelun sijaishuollon asumisen katkeamisissa suhteet lastensuojelun ammattilaisiin, joiden olisi tarkoitus tukea muutoksissa, katkesivat tai vaihtuivat (mt.). Suurin osa lasten ja nuorten enemmistöstä olisi kaivannut enemmän tukea sosiaalityöntekijältään muutostilanteessa (Chambers ym. 2018, 79–80; Rostill-Brookes ym. 2011, 115). Nämä tapahtumat johtivat omalta osaltaan lapsen ja nuoren eristyneisyyteen ja itsetunnon laskuun sekä kokemukseen näkymättömydestä ja syyllisyydestä henkilökohtaisena koettuun hylkäyskokemukseen (Chambers ym. 2018, 79–80; Unrau 2008, 1260).

Riippumatta sijoituksen katkeamisen syistä, sijaisvanhempien toimijuuskokemuksista suurimpana teemana nousi esille suuremman tuen ja neuvonnan tarve sijaisvanhemmuudessa (Gilbertson & Barber 2003, 333; Khoo & Skoog 2014, 262–263). Kokemus tuen tarpeesta ja omasta riittämättömyydestä sijaisvanhempana liittyi Khoon ja Skoogin (mt.) tutkimuksessa läheisesti lapsen laajempaan avuntarpeeseen ja pyyntöihin saada apua lastenpsykiatrialta. Sijaisvanhempien kasvanut tuen tarve ilmeni jokaisessa sijaisvanhempien kokemuksia kuvaavassa tutkimuksessa jatkuvina yrityksinä saada yhteys sosiaalityöntekijään tai esimerkiksi tukipalveluiden mentoriin avun saamiseksi. Eskaloitunutta tilannetta ja sijoituksen päättymistä edelsi tyypillisesti vaikeudet sijoitetun lapsen sijaishuollon toteutuksessa ja vähäinen yhteydenpito tai ongelmat vuorovaikutuksessa lapsen sosiaalityöntekijän kanssa. (Rostill-Brookes ym. 2011, 115.) Tutkimuksessaan Gilbertson ja Barber (2003, 333) raportoivat sijoituksen katkeamisen olevan yhteydessä sijaisvanhempien saamaan vähäiseen tuen määrään ja laatuun. Sijoituksen päättymiseen johtavissa tilanteissa sijaisvanhempien saama tuki oli parhaimmillaan ollut puhelintukea, keskustelua lapsen kanssa tai pahimmillaan sosiaalityöntekijän puuttuessa ei apua lainkaan (mt.).

4.1.3 Puutteita vuorovaikutuksessa ja mahdollisuuksissa vaikuttaa sijoituksen päättämistilanteisiin

Puutteet vuorovaikutuksessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa nähtiin niin lasten ja nuorten kuin sijaisvanhempienkin kokemuksissa keskeiseksi ongelmatekijäksi johtaen pahimmillaan sijoituksen katkeamiseen (Rostill-Brookes ym. 2011, 111). Tutkimuksien kokemuksissa riittämätön vuorovaikutus johti yhteisymmärryksen saavuttamisen puutteeseen. Nuorten kokemana tämä ilmeni esimerkiksi sijaisperheen asettamina yksipuolisina sääntöinä (Hyde & Kammerer 2008, 269).

Rostill-Brookesin ja kumppaneiden (2011, 111) tutkimuksessa sosiaalityöntekijät ja sijaisvanhemmat jakoivat käsitteellisellä tasolla ymmärryksen siitä, millainen on lapsen sijoituksen äkillinen päätyminen ja mikä taas määrittellään sijoituksen suunnitelmalliseksi päättämiseksi. Sijoituksen suunnittelematon päätyminen merkitsi usein kriisitilanteessa tapahtuvaa lapsen äkillistä muuttamista, joka sosiaalityöntekijöiden kokemuksen mukaan asetti lapsen epäedulliseen asemaan. Vaikka sijaisvanhemmat ja sosiaalityöntekijät jakoivatkin yhteisymmärryksen käsitteellisellä tasolla sijoituksen suunnittelemattoman katkeamisen haitallisuudesta lapselle, saattoi käytännön tason ymmärrys erota paljonkin. Käytännön kriisitilanteessa sosiaalityöntekijöiden huoli kohdistui tapahtuman vaikutuksesta lapseen ja hänen hyvinvointiinsa, kun taas sijaisvanhempien huoli liittyi henkilökohtaiseen riskiin lapsen käyttäytyessä esimerkiksi väkivaltaisesti. Käytännössä samoja

tilanteita ja niihin liitettäviä käsitteitä voitiin ymmärtää hyvin erilaisin tavoin. Ymmärtämättömyys sijaisvanhempien tarpeesta kiireellisesti päättää sijoitus johti sosiaalityöntekijät ajattelemaan sijaisvanhempien päätöksiä yllättävinä, impulsiivisina ja itsekkäinä, samalla kun sosiaalityöntekijöiden ymmärrys tilanteesta rakentui oman viranomaisaseman ja reagoinnin välttämättömyyden kautta. Lapset ja nuoret itse eivät omaksuneet sijoituksen päättymiseen liitettyjä valmiiksi annettuja käsitteitä. Heille päättymiset merkitsivät odottamatonta ja epätoivottua ja kuvautuivat käsittein kuten ”muuttaminen”, ”lähteminen” sekä ”ei haluttu”. (Mt.)

Sijoitusten äkilliset päättymiset olivat myös ennustamattomia poikkeamia yhdessä sovituista suunnitelmista. Asumisen katkeamisissa sosiaalityöntekijät kokivat eniten turhautumista sijaisperheiden taholta tulleisiin sijoituksen yllättäviin päättämislmoituksiin, jotka eivät noudattaneet sovittuja aikaraameja. Ne asettivat sekä sosiaalityöntekijät että jo ennalta äärimmilleen venyneet resurssit ylimääräisen paineen alle. Sosiaalityöntekijöiden kokemaa painetta lisäsi tietämys siitä, ettei sijoitettu lapsi ollut valmis lähtemään muutosprosessin ollessa kesken. (Rostill-Brookes ym. 2011, 111–112.)

Lapsilla ja nuorilla oli vähän mahdollisuuksia vaikuttaa asuinpaikkansa valintaan ja heidän asuinpaikkakuntansa vaihtuminen oli yleistä, samoin muuttaminen kaupungista maaseudulle ja toisinpäin. Nuorilla on vähän uskoa siihen, että heidän toiveillaan ja näkemyksillään olisi merkitystä tai vaikutusta sijaishuoltopaikan valinnassa. (Laakso 2019, 10.) Nuorilla ei ollut mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksiin tai elämäntapahtumiin, joita seurasi muutosten mukana (Unrau ym. 2008, 1259). Hébertin ja kumppaneiden tutkimuksessa (2016, 232–233) useat nuoret olivat kokeneet vain osattomuutta sijaishuoltopaikan muutoksiin liittyvissä päätöksissä. Nuoret kokivat olevansa osattomia omaan asiaansa myös Chambersin ja kumppaneiden (2018, 78–79) mukaan. tunsivat suurta toimijuuden puutetta päätöksentekoprosessissa (Rostill-Brookes ym. 2011). Nuoret kuvasivat toimijuuden puutteesta syntyvää vihaa sekä vanhempiaan, että koko järjestelmää kohtaan. Järjestelmä kuvautui nuorille epäreiluna ja heidän tarpeistaan kaikonneena. Lastensuojelujärjestelmästä oli nuorten toimijuuden kannalta muotoutunut yksi lisäongelma.

Aineiston tutkimuksissa kaikki osapuolet kokivat jossain määrin puutteita koetussa toimijuudessaan sijoituksen katkeamisen edessä (Rostill-Brookes ym. 2011, 110–111.) Tutkimuksissa nuorten kokemuksista painottui annettu toimijuuspositio, jossa sijaishuoltopaikan muutokset tapahtuivat heille valmiiksi annettuina, puutteellisin tiedoin ja osallistumiskeinoin, mutta joihin nuorten odotettiin sopeutuvan yhä uudelleen (Chambers ym. 2018, 78–80; Laakso 2019, 10; Rostill-Brookes

ym. 2011, 115; Unrau ym. 2008, 1259). Sosiaalityöntekijöiden kokemuksissa ulkoapäin annettu toimijuuspositio kuvastui yllättävissä sijoituksen katkeamisissa, joissa heillä ei ollut mahdollisuutta toimia toivomallaan tavalla lapsen etua ajatellen. Huomionarvoista on, että kaikki osapuolet ymmärsivät loppujen lopuksi sijoituksen katkeamisen eri tavoin käytännön tasolla. Puuteet toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa olivat osaltaan vaikuttamassa negatiivisesti sijoituksen katkeamiseen. (Rostill-Brookes ym. 2011, 110–111.)

4.2 Toimijuuskokemuksen ottaminen omiin käsiin sijaishuollon asumisen katkeamisissa

Tutkielman toisesta pääteemasta aineiston tutkimuksissa kuvastui toimijuuskokemuksen tarve ja sen ottaminen omiin käsiin tilanteissa, joissa ei koettu olevan muuta vaihtoehtoa. Toimijuuden ottaminen omiin käsiin oli tyypillisesti seurausta koetuista toimijuuden puutteista. (esim. Coy 2009; Hébert ym. 2016.) Seuraavaksi esittelen aineistosta löytämäni alateemat. Lasten ja nuorten kohdalla toimijuuskokemuksen ottaminen omiin käsiin ilmeni aineistossa joko uuteen paikkaan siirtymistä vastustaen karkaamalla tai toimimalla itse määrätietoisesti päästäkseen toiseen paikkaan. Sijaisvanhempien osalta toimijuuden ottaminen omiin käsiin näyttäytyi päämäärätietoisena toimintana heidän päätyessään päättämään nuoren sijoituksen tilanteessa, jossa heillä ei ollut muuta ulospäystä kokemastaan hankalasta tilanteesta.

4.2.1 Uuteen sijaishuoltoon siirtymistä vastustava toiminta karkaamalla

Lapset ja nuoret vastustivat sijoituspaikkaansa karkaamalla niin kotimaisessa (Laakso 2019, 11–12) kuin kansainvälisissäkin (Coy 2009, 261–262; Hébert ym. 2016, 234) aineistoissa. Vastustamisen syyt olivat muun muassa oudoksi koetut käytännöt ja suhteet sijaishuoltoon työntekijöiden kanssa (Laakso 2019, 11–12), liian tiukaksi koettu valvonta ja katkoksellisuus ylipäätään (Hébert 2016, 234) sekä halu päättää asioistaan itse ja kuulemattomuus sijaishuoltoon valintaan liittyen (Coy 2009, 261–262). Vapauden kaipuu oli myös raportoitujen karkaamissyiden joukossa (Laakso 2019, 11–12). Karkaaminen kuvautui näissä kaikissa tutkimuksissa lasten ja nuorten keinona palauttaa oma toimijuuskokemus ja päätäntävalta esimerkiksi oman asuinpaikan ja ihmissuhteiden valinnan suhteen tilanteessa, jossa itsellä koettiin olevan vain vähän päätäntävaltaa. Karkaaminen oli myös Hébertin ja kumppaneiden (2016; 234) tutkimuksessa lasten ja nuorten oman toimijuuskokemuksen palauttamisessa yleistä ja usein toistuva tapa.

Coy (2009, 261–262) tutkimuksen lasten ja nuorten toimijuuskokemuksen saavuttamista edelsi useimmiten negatiivinen kokemus siitä, ettei ole tullut kuulluksi, jota edelleen seurasi oma riskialtis

toiminta. Samassa tutkimuksessa ja kontekstissa toimijuuden puute ajoi heidät harjoittamaan toimijuuttaan muualla haitallisemmissa ympäristöissä kuten esimerkiksi prostituution parissa. Näiden havaintojen mukaan karkumatkoilla oli joskus hyvin vakaviakin seurauksia lapsille ja nuorille. Karkaamisen jälkeen he kertoivat kokeneensa negatiivisia tunteita kuten epävarmuutta ja pelkoa, mutta suurin osa koki positiivisia tunteita kuten vapauden tunnetta ja kaikkivoipaisuutta. (Coy mt.; Laakso 2019, 11–12.)

4.2.2 Päämäärätietoinen pyyntö tai toimiminen pakon edessä

Hébertin ja kumppaneiden (2016, 234) sekä Hyden ja Kammererin (2008, 269) tutkimuksessa lapset ja nuoret olivat pyytäneet muuttoa toiseen paikkaan tai vaihtoehtoisesti toimineet siten, että heidät siirrettäisiin pois huomatessaan sijaishuoltopaikan olleen heille epäsopiva. Prosessi oli ollut lasten ja nuorten aloitteesta hidaskäyttöinen. Oman aktiivisuuden jälkeen muuttamaan päässeet lapset ja nuoret olivat kokeneet helpottuneisuuden ja tyytyväisyyden tunnetta. On huomionarvoista, että katkoksellisuutta ei vain aiheutettu lapsille ja nuorille, vaan he myös itse toimivat muutamissa tapauksissa sijaishuoltopaikan muuttamiseksi, mikä toisinaan aiheutti sijaishuollon asumisen katkoksellisuutta. (Mt.)

Samoin ennen lapsen tai nuoren sijoituksen päättämistä – ja siten toimijuuden ottamista omiin käsiin – sijaisperheet pyysivät toistuvasti apua. Sijaisvanhemmat päätyivät päättämään sijaishuollon tilanteissa, joissa he kokivat jääneensä vaille tarvittavaa apua vaikeassa tilanteessa sijaisvanhempina. Sijaisvanhempien näkökulmasta vieraiden ihmisten lapsista huolehtiminen saattoi olla ennalta arvaamatonta. Sijaisvanhemmat pettyivät ja väsyivät joidenkin lasten tuhoisaan ja torjuvaan käyttäytymiseen. Hankalaksi äityneen tilanteen puheeksi ottaminen koettiin sijaisvanhempien taholta vaikeaksi. Sijaisvanhemman päätöksentekoa vauhditti esimerkiksi lapsen epävarmuuksien aiheuttama paheneva käyttäytyminen tilanteessa, jossa sijaisvanhempä oli ottanut lapsen kanssa puheeksi heidän välisensä suhteen toimimattomuuden ja sen, etteivät he voisi siitä syystä enää pitää lasta luonaan. (Rostill-Brookes ym. 2011, 111–112.) Rostill-Brookesin ja kumppaneiden (2011, 111) tutkimukseen osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden mukaan yhteisillä suunnitelmilla ja työskentelyllä voidaan lieventää päättymisestä aiheutuvaa stressiä ja tuottaa jotakin positiivista lapselle. Sosiaalityöntekijät pyrkivätkin tekemään kovasti töitä sijaisvanhempien kanssa, jotta päättämisestä muodostuisi hyvä kokemus (mt., 110).

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassani olen tarkastellut sijaishuollon asumisen katkoksellisuuden ilmiötä sijaisperheessä asuneiden tai tutkimushetkellä asuvien lasten ja nuorten, heidän asioistaan vastanneiden sosiaalityöntekijöiden sekä sijaisvanhempien toimijuuskokemusten näkökulmasta. Tutkielmani aineisto perustuu aiemman kirjallisuuden tarkasteluun. Kiinnostus katsaukseni aiheeseen heräsi käytännön sosiaalityön kentältä lastensuojelusta, jossa ilmiö on varsin yleisesti koettu sijaishuollon kontekstissa. Tutkielmani tarkoitus on vastata kysymykseen siitä, millainen toimijuuskokemus sijaishuollon asumisen katkeamistilanteissa lapsille ja nuorille, sijaisvanhemmille sekä sosiaalityöntekijöille aineiston tutkimuksissa rakentuu. Ilmiön tarkastelu sitä läheltä kokeneiden kokemuksellisista näkökulmista käsin on perusteltua, sillä katkoksellisuus on Havlicekin (2011) ja Laakson (2019) mukaan samalla hyvin yleinen mutta nimenomaan kokemuksista käsin vähän tutkittu ilmiö.

Tutkielmani kokoaa yhteen kokemuksia sijaishuollon asumisen katkeamistilanteista osapuolten iästä ja toimenkuvasta riippumatta. Tuloksista käy ilmi, että sijaishuollon asumisen katkeamisissa koettu toimijuus voi ilmetä joko ulkoapäin valmiiksi annettuna toimijuuspositiona tai sen ottamisena lopulta omiin käsiin muiden mahdollisuuksien puuttuessa. Tulosten ensimmäinen pääteema, ulkoapäin annettu toimijuuspositio, kuvaa koettuja toimijuuden puutteita tiedon, tuen ja vuorovaikutuksen sekä omien vaikutusmahdollisuuksien osalta. Tulosten toinen pääteema, toimijuuskokemuksen ottaminen omiin käsiin käsittää sekä sijaishuoltopaikkaa vastustavan karkaamisen että päämäärätietoisien pyynnön tai toiminnan pakon edessä.

Tutkielman tuloksena löytämistäni teemoista voidaan havaita joitakin yhtäläisyyksiä eri osapuolten välillä toimijuuskokemuksia tarkasteltaessa. Esimerkiksi sijaisperheen ilmoittaessa yllättäen lapsen sijoituksen päättämisestä niin lapset ja nuoret kuin sosiaalityöntekijätkin kokivat puutteita omassa toimijuudessaan. Paikoin yhtenäisistä toimijuuskokemuksista huolimatta sijaishuollon asumisen katkeaminen kuvautui pohjimmiltaan vahvasti toimijoita erilleen vetävänä voimana ja epävakaina ajautumisena, mikä näkyi sekä nuorten että sijaisvanhempien kokemuksissa kiinnittymättömyyden tunteena sekä sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta tarkasteltuna nuoren sijoitusprosessin keskenjäämisenä. (Rostill-Brookes ym. 2011, 111–115.) Aineiston tutkimuksissa sijaishuollon asumisen katkeamiset uusintavat eri osapuolten näkökulmasta epävakautta, jota huostaanotolla Helavirran (2016, 201–203) ja Erosen (2013, 56–57) kuvaamana pyritään korjaamaan.

Huomionarvoista on, että sijoituksen katkeaminen ei yleensä ollut sitä mitä nuoret, sijaisvanhemmat sekä sosiaalityöntekijät olisivat toivoneet, vaan tutkielmassani se johti negatiivisten tapahtumien ja kokemusten jatkumoon, mikä oli seurausta esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kulloinkin tarvittavan tuen puutteesta sekä osapuolten osattomuudesta omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Tutkielmani ensimmäinen pääteema, ulkoapäin annettu toimijuuspositio sijaishuollon asumisen katkeamisissa, kosketti kaikkia tutkielman osapuolia. Sosiaalityöntekijöiden kuormittuneisuus ja kiire vähäisten resurssien sekä toisaalta velvoitteiden ristipaineessa oli ristiriidassa suhteessa lasten ja nuorten sekä sijaisvanhempien tarpeeseen tulla kuulluksi, tuetuksi ja osaltaan vaikuttaa katkeamisprosessin kulkuun. (Rostill-Brookes ym. 2011, 111–115.) Ulkoapäin annetun toimijuusposition teemat kuvasivat niitä tekijöitä, jotka aiheuttivat koetun toimijuuden puutetta ja usein ajoivat toimijuuden ottamiseen omiin käsiin. Sijaisvanhempien kokemuksissa tämä johti usein nuoren sijoituksen päättämiseen, kun taas nuorten kokemuksissa sijaishuoltoapaikan vastustaminen karkaamalla tai pyyntö vaihtaa sijaishuoltoapaikkaa oli tyypillisin tapa reagoida koettuun toimijuuden puutteeseen (emt.).

Laitinen ja Niskala (2013, 11) toteavat vuorovaikutuksen tai sen puutteen vahvistavan tai heikentävän asiakkaan toimijuutta samalla määritellen asiakkuuden laatua ja ihmisen käsitystä itsestään ja elämänsä arvosta. Toimijoiden välinen vuorovaikutus kuvautui aineistossa puutteellisena korostaen Evansin (2007) määrittelemää nuorten rajoitettua toimijuutta. Dufva-Laitisen ja Mönkkösen (1996, 88–91) mukaan sijaishuollon lapsikeskeistä työtettä määrittelee se, että lapsen toimijuuden ja päätöksentekomahdollisuuksien tulisi kasvaa suhteessa lapsen ikään ja kypsyysasteeseen. Lapsikeskeisyys ei tullut aineistosta esiin, vaikka tutkielman aineiston tutkimuksiin osallistuneet lapset olivat pääasiassa murrosikäisiä eli ikätasoiselta taustaltaan riittävän vanhoja osallistumaan ja harjoittamaan tuetusti omaa toimijuuttaan omaa elämäänsä koskettavassa päätöksenteossa. Tutkimusten nuorilla oli halu ja tarve vaikuttaa omiin asioihinsa samaan tapaan kuin ikätovereillaan, jotka eivät kohtaa samoja haasteita. Tämän toiveen toteuttamiseksi lapset ja nuoret tarvitsevat luotettavien aikuisten tukea, mikä ei aineiston tutkimuksissa päässyt toteutumaan. Sekä Barker (2000, 182) että Gordon (2005, 116–117) ovat yksimielisiä siitä, että yksilön toimijuus on riippuvaista yhteiskunnallisista rakenteista. Niemi (2013, 53–54) korostaakin, ettei toimijuus ole ylipäättään mahdollista, mikäli toimijalle ei anneta valtaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa omiin asioihinsa.

Tutkimusten nuorilla oli puutteita Lehtisen (2000, 19–20) määrittelemillä nuorten toimijuuden tyypillisillä toiminta-areenoilla, kuten aikuislähtöisesti rakennettujen sääntöjen, odotusten ja toimintatapojen tietämyksessä. Toimijuutta rajoitettiin niin sosiaalisissa suhteissa kuin nuoria koskevissa odotuksissa, säännöissä ja toimintatavoissa (esim. Chambers ym. 2018; Coy 2009; Hébert

ym. 2016). Evans (2007) sekä Aaltonen (2013) toteavat tällaisen rajoitetun toimijuuden käsitteen koskettavan huostaanotettuja nuoria ja sen ajavan heitä etsimään toimijuuskokemustaan sieltä, missä sitä on saatavilla. Rajoitetun toimijuuden käsitteen avulla voidaan nähdä, kuinka tutkimusten nuoret sekä pyrkivät saamaan äänensä kuuluviin että halusivat jollain tavalla hallita olosuhteitaan rajallisten vaihtoehtojen puitteissa. Sijaishuoltoapaikasta karkaaminen oli lasten ja nuorten toinen ja seurauksiltaan riskialttiimpi tapa ottaa sijaishuoltoapaikan muutoksissa vähäisenä koettu toimijuus omiin käsiin. Tutkimuksen aineistossa karkaamista edelsi usein puutteellinen kokemus kuulluksi tulemisesta. Toistuvat karkaamiset vaikeuttivat myös lasten ja nuorten hoitoa, suhdetta sijaishuoltoapaikkaan sekä avun vastaanottamista myöhemmin, vaikka he olisivat tiedostaneet avun olevan heille hyväksi. (Coy 2009, 261–262; Hébert ym. 2016, 234; Laakso 2019, 10–12.) Niin lasten ja nuorten kuin sijaisvanhempienkin toimijuuskokemusten vahvistaminen sijaishuollon asumisessa on tärkeää, jotta voidaan vähentää toimijuuskokemusten tavoittelua muilla, haitallisimmilla tavoilla, kuten esimerkiksi karkaamalla.

Lastensuojelun rajalliset resurssit ja aika, joka kuluu sijaisvanhempien avunpyyntöihin vastaamiseen, olivat yhteydessä sijoituksen päättämiseen sijaisvanhempien taholta. Sijaisvanhempien kokemuksista kuvastui ymmärrys sosiaalityöntekijän työn kiireisyyttä kohtaan, mutta tämä ei vähentänyt sijaisvanhempien kokemaa avun ja tuen puutetta. Sijaisvanhemmat arvostivat pikaista reagointia yhteydenottoihin. (esim. Gilbertson & Barber 2003, 333; Khoo & Skoog 2014, 262–263.) Vaikeus vastata sijaisvanhempien avuntarpeeseen koettiin tutkimuksen tuloksissa molemmin puolin ongelmalliseksi (Rostill-Brookes ym. 2011, 115). Kuten Janhunen (2011, 6) kirjoittaa, sijoituksen katkeamisen syynä voivat olla yhteistyöongelmat sijaisperheen ja sosiaalityöntekijän välillä. Yhteistyön vähyys asetti sijaisperheen kokemaan oman asemansa paikantuvan enemmän asiakkuuteen kuin tiimin jäseneksi, mikä on ristiriidassa Niemen (2013, 53) peräänkuuluttaman sosiaalityön vallankäytön vastustamisen ja kumppanuuden tavoittelun kanssa. Janhunenkin (mt.) korostaa, että yhteistyöhön tarvitaan riittävästi aikaa ja nykyistä useampia tapaamisia. Kuten tutkielmanikin osoittaa, nämä jäävät usein toteutumatta sosiaalityön ajanpuutteen vuoksi. Sijaishuollon asiakastyötä ei ole mahdollista tehdä tarvittavalla tavalla ilman riittäviä resursseja. Mikäli sosiaalityöntekijällä olisi riittävästi aikaa esimerkiksi tavata ja tukea sijaisperhettä ja lasta, voisiko sijoitus olla kestävämpi?

Tutkielman aineiston sijaisvanhemmat päätyivät usein katkaisemaan sijoituksen kokiessaan avuttomuutta sijoitettujen nuorten psyykkisen oireilun edessä, kun eivät saaneet apua toistuvista pyynnöistään huolimatta. Avunpyynnöt kohdistuivat sekä sosiaalitoimeen että lasten ja nuorten psykiatriaan. (Khoo & Skoog 2014, 262.) Aiempi tutkimus osoittaa lasten ja nuorten näkyvän

psykkisen oireilun olevan yhteydessä sijoitusten katkeamiseen (Havlicek 2011, 1094). Voidaan siten olettaa, että nuorten oireiluun ei voida vaikuttaa ainoastaan sosiaalitoimen tarjoamalla avulla, mikäli psykkinen pahoinvointi on vaikeaa.

Sosiaalityöntekijöiden kokemuksia käsiteltiin vain yhdessä aineiston tutkimuksessa ja osallistujien määrä on pieni. Tästä tutkimuksesta voidaan kuitenkin havaita resurssien ja siten vaikuttamismahdollisuuksien puute, joka kavensi olennaisesti sosiaalityön mahdollisuuksia ennakoita ja tukea niin nuoria kuin sijaisvanhempiaakin esimerkiksi sijoituksen katkeamisen aikana. (Rostill-Brookes ym. 2011, 111–112.) Tämä on ristiriidassa lastensuojelulain velvoittamiin vaatimukseen sijaishuollon toteutukseen nähden (Lastensuojelulaki 417/2007).

Tutkielman aineistosta on havaittavissa, että aiempaan tutkimukseen verrattuna tuoreissa tutkimuksissa ei ole tapahtunut muutosta parempaan toimijuuden puutteen kokemuksissa, vaikka nykysuositukset korostavat lasten ja nuorten näkökulman huomiointia sekä panostamista yhteistyösuhteen luomiseksi sijaisvanhempien kanssa. Tämä seikka herättää kysymyksen siitä, kuinka paljon huomiota asumisen katkoksellisuus on saanut ja saa hyvinvointipolitiikassa sekä sosiaali- ja terveysalan käytännöissä. Kuten Gordonkin (2005) toteaa, toimijuuden harjoittaminen riippuu muun muassa sosiaalisista ja yhteiskunnallisista mahdollisuuksista ja näin ollen kytkeytyy tässä tapauksessa yksittäisiä toimijoita laajempaan yhteiskunnalliseen kehityskulkuun.

Tämä tutkielma on kuvannut sitä, kuinka sijaishuollon asumisen katkoksellisuutta läheltä eläneet ovat kokeneet omat mahdollisuutensa toimia katkeamistilanteissa. Katsausta lukiessa on otettava huomioon, ettei aihepiiriä ole paljon tutkittu kokemuksellisesta näkökulmasta, jolloin tutkimuksen tulokset eivät ole laajemmin yleistettävissä. Suurimmassa määrin aineiston otokset ovat myös laadullisen lähestymistavan vuoksi pieniä. Tässä tapauksessa tutkielma on koonnut yhteen jo olemassa olevaa tutkimusta sekä tuo esiin ilmiötä läheltä kokeneiden osapuolten kokemuksia omasta toimijuudesta. Tutkimuksen vähäisyyden vuoksi aiheeseen olisi syytä perehtyä lisää, jotta voidaan vahvistaa osapuolten toimijuuskokemuksia ja kenties siten vähentää yksilön tarvetta tehdä yhtäkkisiä ja toisinaan haitallisiaakin ratkaisuja oman toimijuutensa mahdollistamiseksi. Seuraavaksi olisi mielenkiintoista tietää, vaikuttaisiko tässä tutkielmassa havaittujen eri osapuolten koetun toimijuuden puutteiden parantuminen tulevaisuudessa vähentävästi toimijuuden ottamiseen omiin käsiin ja sijaishuollon asumisen katkeamisiin.

LÄHTEET

*Kirjallisuuskatsauksen aineistolähde

- Aaltonen, Sanna (2013) ‘‘Trying to push things through’’: Forms and bounds of agency in transitions of school-age young people. *Journal of Youth Studies* 16(3): 375–390.
- Alanen, Leena (2014) Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä: sosiologia ja sukupolvijärjestys. Teoksessa Sankari, Anne ja Jyrki Jyrkämä (toim.) *Lapsuudesta vanhuuteen - iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino.
- Barker, Chris (2000) *Cultural Studies. Theory and Practice*. London: Sage Publications.
- *Chambers, Ruth M. & Crutchfield, Rashida M. & Willis, Tasha Y. & Cuza, Haydée A. & Otero, Angelica & Goddu Harper, Stephanie G. & Carmichael, Heather (2018) ‘‘It’s just not right to move a kid that many times’’ A qualitative study of how foster care alumni perceive placement moves. *Children and Youth Services Review*, 86, 76–83.
- *Coy, Maddy (2009) ‘‘Moved around like bags of rubbish nobody wants’’: how multiple placement moves can make young women vulnerable to sexual exploitation. *Child Abuse Review*. Chichester, England: 1992, 18(4), 254–266.
- Crisp, Beth R. (2015) Systematic Reviews: A Social Work Perspective. *Australian Social Work*. 68:3, 284–295.
- Dufva-Laitinen, Virpi & Mönkkönen, Kaarina (1996) Vaihdetaanko joukkuetta? Lapsen kuunteleminen perhekeskeisessä työssä. Teoksessa Metteri, Anna (toim.) *Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja 1996. Sosiaalityöntekijäin liitto ry*. Edita. 88–94.
- Eronen, Tuija (2013) Viisi vuotta huostaanotosta. Seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista. Raportti 4. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Evans, Karen (2007) Concepts of Bounded Agency in Education, Work, and the Personal Lives of Young Adults. *191 International Journal of Psychology* 42 (2), 85–93.
- Gabarro, John J. (1990) The development of working relationships. In J. Galagher, R. E. Kraut & C. Egido. *Intellectual teamwork. Social and technological foundations of cooperative work*. Hillsdale: Erlbaum, 79–110.
- *Gilbertson, Robyn & Barber, James G. (2003) Breakdown of foster care placement: carer perspectives and system factors. *Australian Social Work*, 56(4), 329–340.
- Gordon, Tuula (2005) Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Anneli Meurman-Solin & Ilkka Pyysiäinen (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114–130.
- Havlicek, Judy (2011). Lives in motion: A review of former foster youth in the context of their experiences in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 33(7), 1090–1100.
- *Hébert, Sophie T. & Lanctôt, Nadine & Turcotte, Mathilde (2016) ‘‘I didn’t want to be moved there’’: Young women remembering their perceived sense of Agency in the Context of placement instability. *Children and Youth Services Review*, 70, 229–237.

- Helavirta, Susanna & Laakso, Riitta & Pösö, Tarja (2014) Huostaanoton kuva suomalaisen tutkimuksen valossa. *Janus* 2014: 22 (3), 288–298. <http://ojs.tsv.fi/index.php/janus/article/viewFile/51216/15674> Viitattu 9.11.2021.
- Hoikkala, Susanna & Lavikainen, Ville (2015) Sattumuksia vai suunnitelmallisuutta? Selvitys sijaishuollon laadusta. Lastensuojelun Keskusliitto.
- *Hyde, Justeen & Kammerer, Nina (2009) Adolescents' perspectives on placement moves and congregate settings: Complex and cumulative instabilities in out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 31(2), 265–273.
- Hämäläinen, Veli-Pekka (2021) Suomessa on huostaanotettuja lapsia, joiden sijoituspaikka vaihtuu kymmeniä kertoja – Lauri, 12: "Toivon, että seuraavassa mulle ollaan kilttejä". *Yle Uutiset* 1.12.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-12195095> Viitattu 2.12.2021.
- Janhunen, Tarja (2011) Pysyvyyden turvaaminen perhehoidossa - käsikirja sijoitusten purkautumisen ehkäisemiseksi. Perhehoitoliitto ry. Jyväskylän yliopistopaino.
- Juhila, Kirsi (2021) Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> Viitattu 19.11.2021.
- Kallio, Tomi J. (2006) Laadullinen Review -tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 2/2006. 18–28.
- *Khoo, Evelyn & Skoog, Viktoria (2014) The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Qualitative Social Work: QSW: Research and Practice*, 13(2), 255–269.
- Laakso, Riitta (2013) Mistä koti huostaanotetulle lapselle? Kunnallisan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisusarjan julkaisu nro 73. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätiö.
- *Laakso, Riitta (2019) Lastensuojelun toistuvat sijoitukset ja monipaikkainen asuminen: Sijoitettujen nuorten näkökulma. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(1), 4–15.
- Laitinen, Merja & Niskala, Asta (2013) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Sosiaalityön suhde asiakkuuteen. Tampere: Vastapaino.
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Lastensuojelun käsikirja (THL) Sijaishuoltopaikan muuttaminen. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltopaikan-muuttaminen> Viitattu 3.2.2022.
- Lehtinen, Anja-Riitta (2000) Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mönkkönen, Kaarina (2007) Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.
- Niemi, Petteri (2013) Hyvä, paha valta. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino.
- Puustinen-Korhonen, Aila & Pösö, Tarja (2010) Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja: 2010:3. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74441__ Viitattu 6.11.2021.

- *Rostill-Brookes, Helen & Larkin, Michael & Toms, Amy & Churchman, Clare (2011) A shared experience of fragmentation: Making sense of foster placement breakdown. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16(1), 103–127.
- *Skoog, Viktoria & Khoo, Evelyn & Nygren, Lennart (2015) Disconnection and Dislocation: Relationships and Belonging in Unstable Foster and Institutional Care. *The British Journal of Social Work*, 45(6), 1888–1904.
- Suomen virallinen tilasto (2022). Lastensuojelu. Verkojulkaisu. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <http://www.stat.fi/til/lasuo/index.html> Viitattu 2.2.2022.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Unrau, Yvonne A. (2007) Research on placement moves: Seeking the perspective of foster children. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 122–137.
- *Unrau, Yvonne A. & Seita, John R. & Putney, Kristin S. (2008) Former foster youth remember multiple placement moves: A journey of loss and hope. *Children and Youth Services Review* 30: 1256–1266.

LIITTEET

Liite 1. Kuvio tutkielman tuloksista

